

Yeni Medya Araçlarındaki Risk Unsurlarını Yeniden Düşünmek

Mümin Ayparçası*

Öz

Bu çalışma, Ulrich Beck'in Risk Toplumu yaklaşımından yola çıkarak yeni medya araçlarının içerdiği risk ve tehditlere sosyolojik bakış açısı çerçevesinde vurgu yapmayı amaçlamaktadır. Ulrich Beck'in Risk Toplumu Kuramı, modernleşme sürecinin 'bireyselleşme' ve 'belirsizlik' kavramlarını ön plana çıkarmasıyla birlikte risklerin hayatın merkezinde yer aldığına vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, yeni medya araçlarının hayatımıza girmesiyle birlikte risk ve tehdit kavramlarının çerçevesinin genişlediğini ve farklı boyutlarda ele alınması gerektiğini ifade etmek mümkündür. Çalışmanın temel iddiası, yeni medya teknolojilerindeki ilerlemelerin ortaya çıkardığı risk ve tehditlerin toplumsal yapı ve unsurları üzerindeki etki derecelerini ortaya koymaktır. Bu çalışmada, sosyal ağlar başta olmak üzere yeni medya ortam ve araçlarının bireylerde ortaya çıkardığı yalnızlaşma hissi, yabancılaşma, kişisel veri güvenliğinin ele geçirilmesi, sanal para dolandırıcılığı, casus yazılımlar ve şiddet eğilimlerinin artması gibi birçok olumsuz bulguların toplumsal hayatta var olan problem alanları olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: yeni medya, Ulrich Beck, risk toplumu kuramı, yeni medya araçları

* Dr. Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD,
E-mail: muminayparcasi5234@gmail.com,
Orcid: <http://orcid.org/0000-0002-0970-1001>
Geliş Tarihi: 11.11.2021 ▪ Kabul Tarihi: 26.12.2021

Rethinking Risks in New Media Tools

Mümin Ayparçası*

Abstract

Based on Ulrich Beck's Risk Society approach, this study aims to emphasize the risks and threats of new media tools from a sociological perspective. Ulrich Beck's Risk Society Theory emphasizes that risks are at the center of life, with the modernization process emphasizing the concepts of 'individualization' and 'uncertainty'. In this context, it is possible to state that with the introduction of new media tools into our lives, the framework of the concepts of risk and threat has expanded and should be addressed in different dimensions. The main claim of the study is to reveal the degree of impact of the risks and threats posed by the advances in new media technologies on the social structure and elements. In this study, it has been determined that many negative findings such as the feeling of loneliness, alienation, the seizure of personal data security, virtual currency fraud, spyware and the increase in violence tendencies are the problem areas in social life.

Keywords: new media, Ulrich Beck, risk society theory, new media tools

* PhD Student, Kırıkkale University, Institute of Social Sciences, Department of Sociology,
E-mail: muminayparcasi5234@gmail.com,
Orcid: <http://orcid.org/0000-0002-0970-1001>
Received Date: 11.11.2021 ▪ Accepted Date: 26.12.2021

Giriş

Toplumsal bir varlık olan insanoğlunun en temel özelliklerinden biri, çevresiyle iletişim kurma gereksinimidir. Bu gereksinim, insanların hayatîyetlerini sürdürmesi ve sağlıklı bir toplumsal hayatın tesisi bakımından mühim bir yere sahiptir. 20. yüzyılda iletişim ve teknolojik gelişmelerin sonucu olarak radyo ve televizyonun icat edilmesi, ardından da bilgisayar ve internetin bulunması, dünyanın öbür ucundaki kişilerle daha hızlı, daha ucuz ve daha kolay iletişim kurma imkânını sağlamıştır. Yer ve zaman mefhumunun ortadan kalktığı internet dünyasında bireyler, her an ve her yerde sadece internet bağlantıları sayesinde farklı insan ve gruplarla iletişim kurma ihtiyacını gidermenin yanı sıra sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını giderme imkânına da sahip olmuşlardır. Ayrıca internet tabanlı bilgi teknolojileri ile birlikte yeni medya araçlarının hayatımıza girmesi, geleneksel medya araçlarında pasif durumdaki izleyici ve dinleyici kitesini içerik oluşturma ve paylaşma nitelikleriyle birlikte aktif hale getirmesi yeni bir toplumsal iletişim sürecini ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde insanlar hemen her alanda olduğu gibi özellikle iletişim ve teknoloji alanlarında da köklü bir değişim ve çeşitlilikle karşı karşıya bulunmaktadır. Son 20 yılda yaşanan gelişmeler neticesinde geleneksel kitle iletişim araçları yerini yeni medya ya da dijital medya olarak adlandırılan yepyeni bir medya alanına bırakmaktadır. İnternet tabanlı bilgi teknolojilerini ifade eden yeni medya, içerdiği birçok avantaj ve fırsatın yanında olası riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Bir yandan insanların birçok ihtiyacını hızlı, ucuz ve kolay bir şekilde karşılayarak birçok olumlu özelliklere sahip olan yeni medya araçlarının diğer yandan internet bağımlılığı ve kişisel veri güvenliği ihlali başta olmak üzere pek çok riskli ve olumsuz özelliklere sahip olduğunu ifade etmek mümkündür.

Manuel Castells (2008: 613), günümüzdeki insanların ağlarla birbirine bağlandığını ifade ederek 'ağ toplumu' kavramını ortaya atmıştır. Günümüzde internet tabanlı bilgi teknolojileri sayesinde insanların ortak fayda ve birliktelikleriyle adeta iktidar oluşturabildiği bir alan olarak yeni medya araçları, insanların hayatlarını tehdit eden ve riskleri barındıran bir mecra olarak da ele alınmaktadır. Yeni medya araçlarını kullanan kullanıcıların tamamının bu risk ve tehditlerle karşılaşma olasılığı bulunmaktadır. Bu bakımdan çalışmanın amacı insanların sanal ağlarla birbirine bağlandığı günümüzde, pek çok riski ve tehdidi bünyesinde barındıran yeni medya araçlarının bu yönünü U. Beck (2011: 36)'in risk toplumu kavramsallaştırmasıyla beraber ele almak ve değerlendirmektir. Ayrıca bu çalışma günümüz toplumlarının sanal ya da 'online' risk kavramları ile bütünleşik bir hayat tarzına sahip olduğu gerçeğinden yola çıkarak; bu risklerin toplumsal hayata yansıyan olumsuz

taraflarını araştırmak amacındadır. Çünkü risk kavramı, internetin hayatımıza girmesiyle boyut değiştirmiş ve sanal riskler olarak adlandırılan biçimiyle de ele alınması gereken bir araştırma alanına dönüşmüştür.

Yeni medya araçlarının kullanımıyla birlikte bireylerin sosyal ağlar başta olmak üzere internet ortam ve araçlarında karşılaştığı olası riskler, bireysel ve toplumsal sonuçları olan ve geniş bir perspektifle ele alınması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, internet ortamında veri güvenliği ve depolama işleminin güvenlik bakımından sorun oluşturabilmesi, sahte profiller, siber dolandırıcılık, casus yazılımlar, yanlış bilgi servisi gibi bireysel problem alanlarının yanında yalnızlaşma hissinin ortaya çıkması, bulunulan çevreye yabancılaşma, insanlar arası güvensizlik hissinin ortaya çıkması ve şiddet eğilimi kişilerin artması gibi toplumsal sorunların ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir.

Ulrich Beck'in 1986 yılında kaleme aldığı Risk Toplumu Kuramı adlı eser ilk yayınlandığında yeni medya aygıtlarından söz etmek mümkün değildir. Beck (2005)'in ileri sürdüğü argümanlar, siyasetten çevresel faktörlere kadar pek çok risk unsurunu bünyesinde barındırmaktadır. Bu bağlamda, özellikle yeni medya araçlarının hayatımıza girmesiyle birlikte risk kavramının çerçevesini yeniden düşünmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Bu çalışma, Ulrich Beck'in Risk Toplumu kuramından hareketle, yeni medya araçlarında ortaya çıkan yeni risk ve tehditleri sosyolojik perspektiften yeniden ele almaktadır. Ayrıca çalışmada, internet tabanlı bilgi teknolojilerindeki değişim ve ilerlemelerin bir sonucu olarak, insanların hayatlarında mühim bir yere sahip olan sosyal platformların bireysel ve toplumsal sonuçları üzerinde tespitlere yer verilmektedir.

Yeni Medya ve Araçları: Elimizin Altındaki Dünya

Yeni medya ya da diğer bir ifadeyle dijital medya, yirminci yüzyılın sonlarında internetin bulunması ile hayatımıza giren ve başta sosyal ağlar olmak üzere insanların değişik amaçlarla kullandığı sosyal mecralara verilen isimdir. İnternet tabanlı bilgi teknolojilerindeki değişim 20. yüzyılın en önemli iletişim ve teknolojik gelişmelerinden biridir. İletişim ve bilgi teknolojisindeki değişimler McLuhan'ın "Global/Küresel Köy" olarak kavramsallaştırdığı biçimiyle uzakları yakın, görünmeyenleri görünür hale getirmekle kalmamış, insanların hayatlarında köklü değişimlere de neden olmuştur. Bu değişim, insanoğlunun binlerce yıllık tarihini ve alışkanlıklarını başta iletişim olmak üzere toplumsal, ekonomik ve kültürel açıdan dönüştürmüştür. Artık internet bağlantısı sayesinde insanlar bilgiye daha hızlı ve kolay bir şekilde erişme imkânına sahip olmanın yanında mobil araçlar veya akıllı telefonlar vasıtasıyla hayatımızın hemen her alanında bu yeni medya araçlarının fonksiyonlarından yararlanmak söz konusu olmaktadır.

Yeni medya kavramı sadece getirdiği yeni teknik imkânlardan dolayı değil, bu yeni teknik imkânlarla beraber gelen yeni iletişim süreçlerini ve kültürünü ifade ettiği için yeni medya olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda, yeni kavramı ile kastedilen, eski ile olan bir karşılaştırmanın ve eskinin üzerine sonradan geliştirilen farklılıkların toplumsal kullanım süreçlerini belirtmek için kullanılmasıdır (Altunay, 2015: s.412). Yeni medya ile birlikte eski ya da geleneksel iletişim araçları ve süreçleri etkisini yitirmiştir. Bu yeni ve farklı iletişim sürecinin ortaya çıkması, dünya toplumları üzerinde benzer niteliklere sahip ve yepyeni bir toplumsal iletişim kültürünün ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Yeni medya iletişim teknolojileri ile birlikte toplumun temel yapısında köklü değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu açıdan, yeni medya araçlarının toplum düzenini derinden etkilediğini, ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan dönüşümlere kaynaklık ettiğini ifade etmek gerekir. Bu dönüşümün olumlu boyutlarının yanında olumsuz taraflarından da bahsetmek söz konusudur (Aydoğan ve Kırık, 2012: s.61). İletişim teknolojilerindeki ilerlemelerin yansımaları toplumsal hayatta yakından görülmektedir. Bu yansımalar, toplumsal yapıdaki dönüşümü had safhaya ulaştırmanın yanında alışkanlıkları ve beşeri ilişkileri önemli ölçüde değişikliğe uğratmıştır.

Dünya üzerindeki insanların pek çoğunun hayatını büyük oranda değiştiren yeni medya ve yeni medya araçlarının birçok özelliğinden bahsetmek mümkündür. Genel olarak ifade etmek gerekirse, yeni medyanın üç ana özelliğinden bahsedilebilir: Bunlardan birincisi 'etkileşim'dir. Etkileşim, iletişim sürecinde hem alıcı hem de verici olarak kullanıcıların birbirinden etkilenmesi ve eş zamanlı iletişimini ifade eder. İkinci özellik olan 'kitesizleştirme', büyük bir kullanıcı kitlesi grubunda her bireyle özel iletişim kurma yapılabilmesine fırsat sağlamaktadır. Bu sayede kullanıcılara özel iletilerin gönderilmesi söz konusudur. Yeni medyanın son özelliği ise 'Eşzamansızlık' özelliğidir. Eşzamansızlık, bireye ya da belirli bir gruba istenildiği zamanda mesaj gönderme veya alma özgürlüğünü sunmaktadır. Eşzamansızlık, aynı andalık gerekliliğini ortadan kaldırmakta ve dijital serbestliğe imkân tanımaktadır (Geray'dan akt. Tokatlı, 2016: s.880). Yeni medyanın bu özellikleri, kullanıcılar arasında benzer özellikleri de beraberinde getirmiştir. Bu özellikler genel olarak iletişimsel eşitlik ve özgürlük kavramları şeklinde ifade edilebilir. Artık internet bağlantısı ile bireyler, karşılıklı olarak eşit ve özgür bir biçimde iletişim kurma ve ihtiyaçlarını giderme fırsatına sahip olmuşlardır.

Geleneksel medya araçlarında sadece dinleyen ya da izleyen konumda yer alan bireyler yeni medya ortam ve araçlarıyla beraber içerik oluşturma, paylaşma ve izlenen içeriğe müdahale etme imkânına sahip olmuşlardır. Bu özellikler, yeni medyadaki iletişim sürecinin karşılıklı olmasını ve zenginleşmesini sağlamıştır. Bunların

yanı sıra yeni medya araçları sayesinde pasif durumdaki izleyici ya da dinleyici kitlesinin aktif bir konuma geçtiğini ifade etmek mümkündür.

Geleneksel medyada televizyon ve gazeteye bağlı kalan bireyler yeni medya araçları vasıtasıyla çevresinde yaşanan gelişmeleri aktarma hatta haberleri kendi oluşturma imkânına sahip olmaktadır. Bu durum, beraberinde geleneksel habercilik anlayışının biçim ve içerik açısından bütünüyle değişmesine ve dönüşmesine fırsat sağlamaktadır (Askeroğlu ve Karakulakoğlu, 2019: s.509). Akıllı telefonlar ile birlikte çevremizdeki gelişmeleri anlık olarak diğer kullanıcılarla paylaşmak ve kendi haberini istenilen bir şekil ve üslupta oluşturmak da yeni medya araçlarının geleneksel habercilik anlayışını kökünden değiştirdiğinin kanıtları olarak görünmektedir. Özellikle kullanıcı sayısı oldukça fazla olan sosyal medya aracılığıyla haber servisi ya da bilgi aktarımı, kullanıcılar tarafından yaygın bir şekilde kullanılan özellikler olarak göz çarpmaktadır.

Yeni medya araçlarından biri olan sosyal medya, insanlar arası ilişkilerin tanımını ve biçimini değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda gerek eğlence, oyun gerekse de diğer kullanıcılarla iletişime geçmek ve tanışmak gibi fırsat ve imkânları sunmaktadır. Sosyal medya hesaplarında görünür olarak kimlik inşasını oluşturan bireyler, adeta 'görünüyorum o halde varım' mottosuna uygun tavırlara sahip görünmektedir (Karaduman, 2019: s.691). Günümüzde yeni medya araçlarının en çok tercih edilen mecraları sosyal medya olarak ifade edilebilir. Gerek sosyalleşme ve arkadaşlık ilişkileri gerekse de içerik oluşturma ve eğlence şeklinde ortaya çıkan kullanım biçimleri, bireylerin en fazla vakit geçirdiği sosyal mecralar olarak belirtilebilir. Görünümün ve paylaşımın ön planda olduğu sosyal mecraların toplumun her kesimi tarafından sıklıkla kullanıldığı ifade etmek gerekir.

Ulrich Beck ve Risk Toplumu Kuramı

Günümüz toplumlarının analizine dair birçok kuram ve bakış açısından söz etmek mümkündür. Bu kuramların önde gelenlerinden ve göze çarpanlarından biri hiç şüphesiz 'Risk Toplumu Kuramı' ile bilinen Ulrich Beck'tir. Beck (2005), modernleşmenin beraberinde getirdiği sonuçlar ve bu sonuçların toplumsal yansıması üzerinde durmaktadır. Beck günümüz toplumlarını, modernleşme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkan riskler ve tehditlerle örülü bir toplum olarak tanımlamaktadır. Risk toplumu kavramsallaştırması ile halen daha günümüzde etkisini sürdüren Beck, adeta içinde bulunduğumuz dünyanın ve toplumların fotoğrafını çekmektedir.

Risk, yüzyıllardır karşılaşılmaması muhtemel tehlikeli durumları ve bununla birlikte insanların kaygılarını vurgulamak üzere kullanılan bir sözcük olarak karşımıza

çıkmaktadır. İnsanoğlu kadim zamanlardan beri çeşitli risk ve tehditlerle karşılaşmıştır. Dolayısıyla risklerin günümüzde ortaya çıkan ve bugüne özgü tehditler olmadığı görülmektedir. Ancak, insanlığın ortaya çıktığı zamanlar kadar eski olan risklerin gerek biçim gerekse de muhteva ve anlam bakımından farklılık gösterdiğini ifade etmek gerekir (Çuhacı, 2007: s.134). Risk kavramının değişime uğramasında özellikle modernleşme sürecinin önemli bir katkısının olduğunu vurgulamak gerekir. Bu bağlamda, günümüz toplumlarının risklerle karşı karşıya olduğu ve risklerin toplumsal yapı üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçek olarak ifade edilmektedir.

Beck risk toplumu kuramını ortaya atarken, bu toplum tanımlamasının diğer toplum türlerinden ayrılan taraflarına vurgu yapmıştır. Ona göre, risk toplumunda risklerin dışarıdan gelen tehlikeler neticesinde olmayıp, tamamen alınan kararların sonucu olduğu ifade edilmiştir. Beck, önceki toplumların gelişim safhalarında bilinmeyen birçok tehlike ve problemler ile karşılaştıklarını ancak risk toplumunda insanların karşılaştıklarını tesadüfen ya da göz ardı neticesinde değil, alınan kararların sonucunda gerçekleştiğini ileri sürmüştür (Beck, 2005: s.38-39). Buna göre risk toplumunun önceki diğer toplumlardan ayrılan en önemli özelliği, bireylerin ya da yetkililerin aldıkları kararlar neticesinde risklerin meydana gelmesi ve insanların risklerin bu sonuçlarıyla karşı karşıya kalması olarak ifade edilebilir.

19. yüzyıldan günümüze kadar modernleşme sürecinin bir değerlendirmesinin sonucu olarak günümüz toplumlarının analizini yapan Beck risk toplumunu (2005: 36), sanayi toplumunun şimdiye dek izlediği yolda meydana getirilen/getirdiği tehditlerin ağır bastığı bir modernlik aşaması şeklinde tanımlamaktadır. Beck, bu tanımlamasıyla risk toplumunu, modernleşme ile beraber risk ve tehdit algısının değişime ve dönüşüme uğradığını belirtmesine ek olarak içinde bulunduğumuz dünyanın risklerle çevrili bir modernlik evresi ya da dönüşümlü modernlik olarak adlandırılmasının mümkün olduğuna dikkat çekmektedir.

Beck'e göre risk toplumu, sanayi toplumunun ya da sanayi toplumu sonrasındaki gelişmelerin sonucudur. Sanayi inkılabı ile beraber yaşanan teknolojik, bilimsel, toplumsal ve ekonomik değişim ve ilerlemelerin titiz ve dikkatli bir şekilde uygulanmaması nedeniyle gerek bireysel gerekse de toplumsal ve çevresel risk ve tehditlerin artış gösterdiğini ifade etmektedir. Daha genel bir tabirle Beck risk toplumunu, sanayi toplumundaki denetim ve güvenlik mekanizmalarının yeterli bir şekilde tatbik edilmemesi nedeniyle risklerin daha tehlikeli anlamlara sahip olduğu bir modernlik süreci olarak değerlendirmektedir (Çuhacı, 2004: s.53-54). Sanayi inkılabı ile beraber meydana gelen teknolojik gelişmeler toplumsal, ekonomik ve kültürel olarak pek çok olumsuz yönleri de beraberinde getirmiştir. Beck (2005:

s.36), günümüz toplumlarının denetim eksikliği sebebiyle ve önlem alınmayan tedbirler sonucunda ekolojiden toplumsal ilişkilere kadar geniş bir perspektifte ele alınan birçok risk ile karşı karşıya kaldığını ifade etmektedir.

Modernliğin getirdiği gelişme ve ilerlemelerin neticesi olarak risk toplumunun ortaya çıktığını belirten Beck'in yanı sıra risk ve risk toplumu üzerinde fikirleriyle ön plana çıkan bir diğer isim de Giddens'dır. Riskler özelliklerine, küresel düzeydeki etkilerine, bu etkilerin güvenlik ve güven kavramları ile olan ilişkisine vurgu yapmanın yanında riskler 'imal edilmiş riskler' ve 'dışsal riskler' olarak tasnif edilebilirler (Giddens, 2000: s.40). Bu bakımdan Beck'in yanı sıra Giddens da risk toplumu kuramının şekillenmesinde önemli bir role sahiptir (Turancı, 2017: s.33). Böylece, modernleşme ve onun sonuçlarıyla beraber ortaya çıkan dünya risk toplumunun güvensizliğe sebep olduğunu ve güven ilişkilerini zedelediğinin vurgulanması söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla her iki düşünür de risk ile güvenlik arasındaki ilişkilere atıf yapmakta; bu iki kavramın adeta tahterevallinin iki yanı gibi birbirlerini etkilediğini ve belirlediğini söylemektedir.

Hem Beck hem de Giddens tarafından kullanılan risk toplumu kavramı, geleceğin etkisinin azaldığı ya da kırıldığı ve hayatımıza doğadan çok teknolojik ve bilimsel gelişmelerin hâkim olduğu modern toplumu ifade etmektedir. Endüstriyel toplumdan risk toplumuna geçişin adı olan 'yeni' ya da 'ikinci modernlik' kuramcısı olan Beck'e göre günümüz postmodern bir dönem olarak değil ikinci modernlik olarak tanımlanması gereken bir çağdır (Tezcan, 2015: s.324). Pek çok düşünürün aksine günümüzün post-modern olarak değil de risk toplumu olarak ifade edilmesi, içinde yaşadığımız dünyayı diğer dönemlerden farklı kılmakta ve risk kavramının dünyanın bütününe ilgilendiren bir olgu olarak karşımızda durduğunu göstermektedir.

Hem Beck hem de Giddens'a göre içinde bulunduğumuz dünya, çıkış noktası modernleşme olan risklerin toplamından ibarettir. Beck, modernleşmenin etkisiyle meydana gelen risklerin birçoğunun küresel düzeyde bir etkiye ulaştığını savunmaktadır. Örneğin, 1986 yılındaki Çernobil nükleer hadisesi tüm dünyayı etkileyen bir niteliğe sahiptir. Beck ve Giddens başta olmak üzere risk kavramı üzerinde fikir beyan eden kuramcılar, modernleşmenin kaynaklık ettiği risklerin sanayi öncesi toplumlardaki risklerden oldukça farklı ve daha yayılgıncı bir özelliğe sahip olduğu hususunu ifade etmektedir (Memiş, 2017: s.46). Bu bağlamda, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen riskler, meydana geldiği yerden ibaret kalmamakta bütün dünya için bir tehdit unsuru haline gelmektedir. Bu durum, günümüzdeki risklerin önceki zamanlardan farklı olarak küresel bir nitelik kazandığını göstermektedir.

Beck'in kuramında 'bireyselleşme' kavramı önemli bir yer tutar. Ona göre, günümüzdeki insanlar sanayi toplumundan kopartılarak adeta dünya risk toplumu

kasırgasına doğru itilmektedir. İnsanların birbirlerindeki farklı ve çelişen nitelikleriyle beraber hem kişisel hem de küresel ölçekteki risklere karşı katlanmaları beklenmektedir. Yani insanlar riskli özgürlüklerle baş başa bırakılır bir hale getirilmektedir. Bu durum risk toplumunun bireyselleşmeyi ön plana çıkaran bir mahiyete sahip olduğunun bir göstergesidir (Soydemir, 2013: s.38-39). Dünya risk toplumunda bireylerin etrafı risklerle çevrili bir durumdadır. Bu bakımdan, bireylerin özellikleri ya da yaşadığı yer fark etmeksizin risklerle karşılaşması mümkün hale gelmektedir. Dolayısıyla risklere karşı koymanın gerekliliği ve neticesi olarak bireysellik ön plana çıkmaktadır.

Beck, risk toplumu analiziyle birlikte içinde bulunduğumuz dünyada açıklamakta zorluk yaşanan belirsizlikleri ve bunların ortaya çıkardığı muhtemel tehditleri de betimleyerek, küreselleşme ya da radikalleşen modernliğin olumsuz taraflarını vurgulaması açısından belirli bir bilince erişmeye de imkân sağlamaktadır. Fakat onun bu gayretleri ile tanımladığı modernlik algısının ya da 'düşünümsel modernlik' kavramının, birçok batılı düşünürdeki gibi, ulaşılan noktaya uyum sağlayan birey formu oluşturma amacıyla benzerliği ise dikkat çekici bir husus olarak karşımızda durmaktadır (Esgin, 2013: s.688). Bu bağlamda, risk toplumunun günümüz toplumlarının ayrılmaz bir parçası haline geldiğini, bundan kaçılmayacağını ve dolayısıyla risk toplumunda yaşamaya uyumlu bireylerin olması gerektiğini ifade etmek gerekmektedir.

Beck dünya risk toplumunu tanımlarken üç ayırt edici özellikten bahseder. Bunlar: Sebepleri ve sonuçlarıyla tek bir coğrafi yer ile sınırlı olmamayı ifade eden 'Mahalsizleşme', sonuçları itibarıyla belirsizliğe atıfta bulunulan 'hesaplanamazlık' ve eski haline geri döndürülmesi mümkün olmayan yönüyle 'telafi edilemezlik' özellikleridir. Bu üç özellik Beck'in deyimleriyle küresel risk algılamalarını oluşturan özellikler olmakla birlikte aynı zamanda dünya risk toplumunu diğer toplum tiplerinden ayırt eden özellikler olarak karşımızda durmaktadır (Beck, 2011: s.357-358). Beck'in gelecek tasavvuru hususunda karamsar bir tablo çizdiğini söylemek mümkündür. Bu tablonun meydana gelmesinde, endüstriyel ilerlemelerin doğa ve kültür dengesi göz önünde bulundurulmadan dikkatsiz ve bilinçsiz bir şekilde hayata tatbik edilmesi yatmaktadır. Bu bilinçsizlik halinin sonucu olarak vurgulamak gerekir ki, risk ve tehditler, coğrafi olarak fark etmeksizin bütün dünya toplumlarının kaçınmadığı ve göz ardı edemediği bir biçimde varlığını sürdürmektedir.

Yeni Medya ve Risk Kavramının Dönüşümü

Beck, günümüzdeki toplumun öngörülemez risklerden oluştuğunu ve teknolojik- endüstriyel ilerlemelerin de bu riskleri desteklediği görüşünü ileri sürmüştür. Ona göre risk toplumunda görülen bu belirsizliklerin boyutunun kestirilmesinin

mümkün olmadığı ve dolayısıyla da geçmişin geleceği belirleme gücünü yitirmesiyle beraber kurgusal bir gelecek beklentisinin doğduğunu ifade etmektedir. Beck'e göre, gelecekte meydana gelmesi muhtemel riskler hususunda uzmanlara olan ihtiyacın artacağı söz konusudur ancak uzmanların bu riskler ve sonuçları hakkında net bir bilgi vermesinin mümkün olmadığını ileri sürerek asıl yapması gerekenin risklerin kabul görmesine çalışmak olduğunu da belirtmiştir (Çuhacı, 2007: s.142-143). Ona göre, sanayi toplumu belirsizlik toplumu olarak ifade edilebilir. Bu belirsizlikler olası riskleri de beraberinde getirmektedir. Ona göre, günümüz toplumlarının en temel niteliklerinden biri olarak risk ve tehditler karşısındaki konumlarının benzer olmasıdır.

Sanayi Devrimi ile birlikte ortaya çıkan endüstrileşme sürecinde insanların pek çok risk ve tehditlerle karşı karşıya kaldığını söylemek mümkündür. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler ile iletişim alanındaki ilerlemeler bu risklerin sayısını artırmakla kalmamış aynı zamanda çerçevesini de genişletmiştir. Özellikle sanayi inkılabı sürecinin etkisiyle birlikte ekolojik dengenin bozulmasından toplumsal yapıda meydana gelen değişimlere kadar geniş bir yelpazede bireylerin ve toplumların karşı karşıya olduğu risklerden söz etmek mümkündür. Bu risklerin önde gelenlerinden biri olarak internet bilgi teknolojilerine bağlı olarak Yeni Medya da ortaya çıkan ve toplumun her kesimini yakından ilgilendiren riskler gösterilebilir.

Teknolojik gelişmelerin avantaj ve fırsatları yanında belirli risk ve tehditleri de beraberinde getirdiği bir olgu olarak karşımızda durmaktadır. Bu bağlamda, özellikle son yirmi yıldır internet tabanlı bilgi teknolojilerindeki ilerlemelerin sonucu olarak ortaya çıkan Yeni Medya araçları ve bu araçlarda bulunan olası riskler, bireysel ve toplumsal açıdan önemli bir problem alanını ortaya çıkardığını söylemek mümkündür. Bu riskler, çocuklardan başlayıp gençlere ve yetişkinlere kadar toplum yapısını zedeleyen ve sosyal dokuya zarar veren risklerin başında yer almaktadır. Yeni medya araçlarının kullanımı ile birlikte risk kavramı sanal ortama taşınmış olmakta ve farklı boyutlarda kendini göstermektedir.

Yeni Medya ve Risk Grupları

Yeni medya araçları toplumun her kesimi tarafından yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Beck (2011: s.357)'in deyiimiyle, risk toplumunda belli bir coğrafya tehdit altında olmayıp modernleşmenin ve bilimsel gelişmelerin etkisiyle dünyanın her yerinin bir risk altında olduğu gerçeği söz konusudur. Yeni medyanın hayatımıza girmesiyle birlikte Beck'in öngörülleri gerçekleşmiş gözükmektedir. Çünkü son yirmi yıldır insanların hayatında yer alan yeni medya araçları dünya genelinde özellikle genç kesim tarafından daha çok tercih edilmektedir. Bu bağlamda, yeni

medya platformlarında çocuklar ve gençlerin karşılaştığı riskler ile yetişkin kullanıcıların karşılaştığı risklerin farklılık göstermesinden bahsedilebilir. Dolayısıyla risk gruplarını çocuklar ve gençlerin karşılaştığı riskler ile yetişkinlerin karşılaştığı riskler şeklinde iki kategoride incelemek mümkündür.

Çocuklar ve Gençlerin Yeni Medya'da Karşılaştığı Riskler

Günümüzde yeni medya ortam ve araçlarını kullanan kitlelerin başında çocuklar ve gençler gelmektedir. Gözlerini dünyaya açtıklarında internet teknolojilerini hazır bir şekilde bulan genç kitlenin yeni medya ve araçları ile ilgili sıkı bir bağı bulunmaktadır. Bu bakımdan, internet ve bilgi teknolojilerinden eğitim, eğlence, oyun, sohbet vb. birçok bakımdan istifade etmek isteyen çocuklar ve gençler, bu teknolojik gelişmeleri yakından takip etmekte ve gerek mobil telefon ya da tablet gerekse de bilgisayar gibi araçları kullanarak internete kolay ve hızlı bir şekilde ulaşmaktadır. Çocukların ve gençlerin internete erişiminin oldukça basit ve hızlı olmasının göze çarpan olumsuz taraflarından biri internet bağımlılığı problemidir. İhtiyacından fazla internette zaman harcayan çocuklar ve gençlerin ileride karşılaşması olası sağlık problemlerinin yanında psiko-sosyal gelişimlerine de zarar verici hususların olması söz konusu olabilmektedir. İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalar (Topçu, 2018; Ergüney, 2017; Canbek ve Sağıroğlu, 2007; Ayas ve Horzum, 2013; Yalçın ve Duran, 2017), çocukların çok küçük yaşlardan itibaren internet ile tanıştığını ve internette geçirilen sürenin endişe verici boyutlarda olduğunu göstermektedir.

Çocukların ve gençlerin yeni medya araçlarında karşılaştığı risklerin biri çevrimiçi (online) oyunlardaki olumsuz görüntü ve içeriklerdir. Çocukların ve gençlerin en çok vakit geçirdikleri internet ortamlarının başında yer alan çevrim içi oyunlar, çocukların psikolojik gelişimlerine zarar vermenin yanında şiddet eğiliminin ve intihar vakalarının artması gibi birçok toplumsal riski içermektedir. Ayrıca sanal oyunlarda geçirilen sürenin oldukça fazla olması bulunan çevreye karşı yabancılaşma ve yalnızlık hissinin ortaya çıkması gibi birtakım problemleri de beraberinde getirmektedir.

Çocukların ve gençlerin yeni medya platformlarında ve bilhassa sosyal paylaşım ağlarında en çok karşılaştığı risklerin göze çarpanlarından biri kimlik problemi ifade edilebilir. Kullanıcıların kendilerini olduğundan başka biri gibi gösterme eğilimi, sahte kimlik oluşturmak ve diğer kullanıcılara yanlış bilgi verilmesi kimlik probleminin en bariz göstergelerindedir. Gençlerin sahte kimlik oluşturmadaki amacı, ilgi çekmeye çalışmak ve kendilerini önemli bir konumda görme/gösterme gayretleri ile tatmin etmek şeklinde ifade edilebilir (Kırık, 2017: s.257). Günümüz internet ortamlarında ve özellikle sosyal ağlarda diğer kullanıcılar tarafından 'görünmek'

merakı, kullanıcıların kendilerini olduklarından daha farklı gösterme çabalarını beraberinde getirmektedir. Bu çaba, sahte bilgi ve resimler kullanılarak sahte kimliklerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Dolayısıyla bu türden durumlar toplumsal güven bunalımına da sebep olmaktadır.

9-17 yaş arası çocuklar ve gençler üzerinde uluslararası çapta bilinen bir çalışma olan Avrupa Çevrim-içi Çocuklar “EU Kids Online 2020” Raporu¹ sonuçlarında ulaşılan bulgular çocuklar ve gençlerin internet ortamlarında karşılaştığı riskleri ve olumsuzlukları gözler önüne sermektedir. Raporda, çocukların ve gençlerin %9’unun çevrimiçi ortamda rahatsız edici bir durumla karşılaştığını, çocukların cinsiyetler arası fark olmaksızın %3’ü ile %7’si arasında değişen oranlarda verilerinin kötüye kullanıldığı saptanmıştır. Araştırmanın yapıldığı tüm ülkelerde çocukların beşte birinden azının bir telefonu ya da cihazı izleyerek bulunma, çevrimiçi aldatılarak para kaybetme ve zararlı bir sayfa veya resim oluşturma gibi bu üç kişisel verinin kötüye kullanımından birine maruz kaldığı görülmüştür. Ayrıca %3 oranında çocuk internet ortamlarında kandırılmak suretiyle para kaybına uğramaktadır. 12-16 yaş arasındaki çocukların %17’sinin en sık maruz kaldığı zararlı içerik, nefret söylemi ya da mesajları şeklinde olup; bu oranı %13 ile kanlı ya da şiddet içeren görüntüler ve %11 ile uyuşturucu kullanımıyla ilgili deneyimlerin anlatıldığı içerikler takip etmektedir. %10 oranıyla fiziksel olarak kendilerine zarar verme yolları ve %8 oranında intihar etme yollarını gösteren içerikler çocukların maruz kaldığı diğer olumsuzluklardır. Raporda farklı türde zararlı içeriklerin birbiriyle ilintili olduğu ve çocukların gördükleri içerikleri rapor ettikleri takdirde diğer zararlı içerik türlerini görme olasılıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Yüksel, 2020). Bu rapor, çocukların ve gençlerin internet mecralarında, kontrol ve denetimden uzak bir şekilde zaman geçirmelerinin birçok risk ve olumsuzluklarla karşı karşıya olduğunu göstermektedir.

Beck, risk toplumunu diğer önceki toplum tiplerinden ayırırken, risk toplumdaki risklerin tesadüfen ya da rastgele değil alınan kararlar gereği gerçekleştiğini ifade etmektedir (2011: s.274). Bu bağlamda, karar mekanizmalarındaki bireylerin ya da yetkili kişilerin aldıkları kararların sonucu olarak risklerin meydana geldiğini, bu risklerin tüm dünyayı tehdit ettiğini ve neticesinde Dünya Risk Toplumu’na zemin hazırladığını ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla dünya genelinde alınan kararların neredeyse tamamının yetişkin insanlar tarafından alındığı düşünüldüğünde, dünya risk toplumunun ortaya çıkmasında yetişkin bireylerin aldığı karar-

¹ Web Sitesi. <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/02/28/eu-kids-online-2020-anket-sonuclari/>:

ların olduğu sonucuna varmak söz konusu olmaktadır. Yeni medya araçları ile birlikte yetişkin bireylerin aldıkları kararların içeriği ve çerçevesi ile birlikte karşılaşılması olası risklerin mahiyeti de genişlemiş bulunmaktadır.

Yetişkinlerin Yeni Medyada Karşılaştığı Riskler

Yeni medya araçlarının kullanımında en önemli aktörlerden biri yetişkinler olarak ifade edilmektedir. Çünkü yapılan birçok araştırma kontrolsüz internet kullanımının çocuklar ve gençler ile benzer şekilde yetişkinlerde de oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Bu durum internet bağımlılığı probleminin yetişkin kullanıcılarda da yaygın olduğunu göstermektedir. Öte yandan, internetteki bazı içeriklerin ya da bağlantıların sadece yetişkinlere yönelik olmasından hareketle, çocuklar ile yetişkinler arasında İnternet'te karşılaşılması olası risklerin çerçevesi tamamen aynı değildir. Bundan dolayı yetişkin kullanıcıların yeni medya araçlarını kullanırken daha geniş risk alanlarına maruz kalması söz konusudur.

Yetişkin kullanıcıların kullandığı yeni medya araçlarının başında sosyal ağlar gelmektedir. Birçok araştırma insanların büyük çoğunluğunun en az bir tane sosyal hesabının olduğunu ve gerek haberleri takip etme gerekse de eğlence amaçlı olarak bu sosyal ağları kullandığını ortaya çıkarmıştır. Yetişkinler tarafından kullanılan sosyal ağlarda karşılaşılan risklerin başında sahte kimlik beyanı gelmektedir. Kullanıcıların kendilerini farklı biri gibi göstererek diğer kullanıcıları aldatması, insanlar arası güven duygusunun zedelenmesine sebep olmaktadır. Bunun yanında kullanıcıların sahte hesap ve görüntüleri diğer kullanıcılarla paylaşması da karşılaşılan risklerden bir diğeri olarak göze çarpmaktadır.

Özellikle Instagram, Youtube ve Facebook gibi sosyal ağlar olmak üzere görsel medyanın ön planda olduğu ortamlar beğenilme ve takip edilme isteğinin fazla olmasından ötürü birçok olumsuz görüntü ve harekete sahne olabilmektedir. Kullanıcılar bedenlerini adeta 'teşhir' etmek suretiyle yaş ve cinsiyet durumlarını ihmal ederek olumsuz birtakım içerikler hazırlamaktadır. Bu durum kullanıcıların beden ve görsel özelliklerini sunma nispetinde hayatta kalacakları duygusunu ortaya çıkararak, 'göründüğün kadar hayattasın' mottosunu doğurmaktadır.

Günümüzde sosyal ağlarda takipçi artırma isteği ile narsist bir kişiliğin ortaya çıkmasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Çünkü bireyler dikkatleri üzerlerinde toplamayı, içeriklerinin beğenilmesini ve sürekli ön planda olmayı istemektedir. Bu durum beraberinde anti-sosyal kişilik oluşumlarının oluşmasına yol açmaktadır (Memiş, 2017: 90). Sosyal medya mecralarında daha fazla takipçiye ulaşma ve beğeni alma merakı, kullanıcıların içinde buldukları topluma karşı yabancılaşmalarına ve asosyal bir kişiliğe sahip olmalarına yol açmaktadır.

İnternet bilgi teknolojilerindeki ilerlemeler bilginin çok hızlı ve kolay bir şekilde paylaşılmasına imkân tanınmasına karşılık internet ortamlarında paylaşılan bilgilerin güvenilirliği ve gerçekliği kullanıcıların sıklıkla karşılaştığı durumlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. We Are Social ve Hootsuite'in ortaklaşa düzenlediği "2020 Yılı Global Dijital Raporu"², yetişkin kullanıcıların internette gördükleri veya duydukları içeriklere daha az güvendiğini ortaya koymuştur. Oxford Üniversitesi Reuters Gazetecilik Çalışması Enstitüsü³ tarafından dünya genelinde araştırılan 18 yaş üstü yetişkin kullanıcıların yüzde 56'sının internet mecralarında gerçek veya sahte içeriklerle ilgili 'endişeli' olduğunu tespit etmiştir.

Yeni medya ortamlarında özellikle yetişkin kullanıcıların sıkça karşılaştığı risklerden biri nefret söylemi'dir. Yeni medya mecralarında geleneksel medyanın aksine nefret söylemi içeriklerinin üretimi ve paylaşımı kısa süre içinde gerçekleşmekte, pek çok kullanıcı nefret söylemlerine maruz kalabilmektedir. Bireylerin etnik kökenleri, fiziki özellikleri ve diğer başka özelliklerinin nefrete dayalı söylemlerle ifade edilmesi olarak tanımlanan nefret söyleminin, farklı özelliklere sahip insanlara karşı tahammülsüz bir bakış açısı üretmenin yanında toplumsal olarak etiketleyici, küçümseyici ve öfkeli kitlelerin oluşmasına da zemin hazırladığını söylemek mümkündür (İspir vd., 2013: s.58). Nefret söylemi yeni medya araçlarında ve bilhassa sosyal medya ortamlarında sıkça karşılaşılan risklerden biridir. Pek çok kullanıcının etnik ya da dini kimliği, cinsiyeti ya da düşüncelerinden ötürü nefret söylemine maruz kaldığını ve bunun toplumsal yapıda onarılması güç durumlara sebep olduğunu ifade etmek mümkündür.

Yeni medya ile birlikte yetişkinlerin karşılaştığı risklerden diğeri bankacılık ve sigortacılık alanlarında yaşanmaktadır. Teknolojik gelişmelerle beraber bankacılık ve sigortacılık alanları internet ortamlarında verilerin depolandığı, işlendiği yerler olmasının yanında kullanıcıların zaman zaman karşılaştığı riskleri de bünyesinde barındırmaktadır. Mesela, banka ve sigorta hesaplarının çalınması, casus yazılımlar, veri güvenliğinin zayıflığı veya bilgilerin ele geçirilmesi gibi faktörler verileri dijital olarak muhafaza eden ve işleyen bu sektörlerin ve kullanıcıların karşılaştığı risklerden birkaçı olarak ifade edilebilir. Ayrıca son zamanlarda ortaya çıkan ve şifreli para olarak ifade edilen sanal para ya da kripto paralar da kullanıcıların karşılaştığı yeni bir risk alanını içermektedir. Kullanıcıların sanal ya da kripto para şifrelerinin çalınması ya da bilgilerinin ele geçirilmesi riski günümüzde pek çok yerde karşılaşılan risklerden biri olarak göze çarpmaktadır. Dolayısıyla dijital para dolandırıcılığının

² Web Sitesi. WeAreSocial ve Hootsuite, 2020 Yılı Global Dijital Raporu. <https://www.fundalina.com/2020-yili-global-dijital-raporu/>

³ Web Sitesi. <https://www.teyit.org>, 2020 Reuters Enstitüsü Dijital Haber Raporu.

intihar vakalarına, toplumsal güven duygusunun zedelenmesine ve insanlar arası ilişkilerin zayıflamasına sebep olduğunu ifade etmek mümkündür.

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde internet tabanlı bilgi teknolojileri ile birlikte son yirmi yıldır yeni medya araçlarının etkisiyle iletişim, toplumsal, ekonomik ve kültürel boyutlarda önemli değişim ve dönüşümlerin yaşandığını ve bunun artarak devam ettiğini ifade etmek mümkündür. Pek çok fırsat ve avantajlı yanlarına rağmen belirli riskleri de bünyesinde barındıran yeni medya araçları kişisel veri güvenliği ihlali başta olmak üzere casus yazılımlar, sahte hesap/kimlikler ve dolandırılma gibi hususlardan ötürü bireylerin hayatlarında olumsuz birçok duruma yol açmaktadır.

Ulrich Beck'in son iki yüzyıllık zaman dilimini değerlendirip modernleşme tecrübelerinden yola çıkarak 21. yüzyıl toplumsal hayatı için öngördüğü risk toplumu kuramının, bilgi teknolojilerindeki gelişme ve ilerlemelerle beraber yeni bir boyut kazanarak yeni medya araçları üzerinden farklı bir şekle büründüğü söylenebilir. Dünya üzerindeki insanların önemli bir kısmının yeni medya ortam ve araçlarını aktif bir şekilde kullanması, yeni medyanın insan ve toplumlar üzerindeki olumsuz ve riskli taraflarının etkisinin daha geniş bir çerçevede olmasına zemin hazırladığı da bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

Mobil ağlar ve akıllı telefonlar aracılığıyla artık avucumuzun içine kadar sığan dijital medya, hayatın her anında kendini hissettirmektedir. Bu birlikteliğin beraberinde ortaya çıkardığı olumsuz sonuçlar ise, toplumun her kesiminin yaşadığı problemleri bir alanı oluşturmaktadır. Yapılan uluslararası çalışmalar, insanların her geçen yıl internet ve mobil ağlar kullanma sıklığı artış göstermektedir. Bu durum en başta çocuklardan yetişkinlere kadar yaş ve cinsiyet ayırt etmeksizin en başta internet bağımlılığı problemini ortaya çıkarmaktadır.

İnternette maruz kalınan olumsuz sonuçlardan en fazla ve en erken etkilenen kitlelerden biri çocuklar ve gençler olarak görülmektedir. Çocuk ve gençlerin internet ortamlarında karşılaştığı riskler ise farklılık göstermektedir. Ayrıca çocukların çok küçük yaşlardan itibaren yeni medya araçlarıyla tanıştığını ve bu durumun cinsiyet fark etmeksizin artış gösterdiğini belirtmek mümkündür. Bu durum internet bağımlılığı probleminin ortaya çıkmasının yanında birçok sağlık problemine zemin hazırlamakta, çocukların/ergenlerin zihinsel gelişmelerinin olumsuz etkilenmesine de sebep olmaktadır. Çocukların ve gençlerin internette geçirdiği zamanın uzun süreli ve denetimsiz olması, yalnızlaşma duygusuna ve dolayısıyla toplumsal hayatın kopuk bir yaşam tarzının doğmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca çocukların özellikle çevrimiçi (online) oyunlar üzerinden olumsuz içerik ve görüntülerle karşı-

laşması sonucu şiddet eğilimlerinin ve intihar vakalarının oldukça arttığını söylemek mümkündür. Online oyunlarda maruz kalınan olumsuz içerikler çocukların şiddete karşı duyarsızlaşmasını da beraberinde getirmektedir.

Dijital medyanın getirdiği risk ve tehditler çocuk ve gençler ile birlikte yetişkinlerin de sıklıkla karşılaştığı bir husus olarak ifade edilebilir. Çocuklar ve gençler ile birlikte yetişkin kullanıcılarda da benzer şekilde cinsiyet farkı olmaksızın sosyal ağlarda vakit geçirmenin oldukça fazla olduğunu ifade etmek gerekir. Bu husus, yetişkinlerin de internet bağımlılığı probleminin var olduğunu göstermektedir. Bunun yanında yetişkin kullanıcıların İnternet’te oldukça fazla vakit geçirmesi yalnızlaşma hissinin ortaya çıkmasına, bulunulan çevreye yabancılaşmaya ve hayattan kendini soyutlama gibi sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bunlara ilaveten, İnternet’te geçirilen zamanın artış göstermesi somut insani ilişkilerin azalmasına ve toplumsal bağların zayıflamasına yol açmaktadır.

Yeni medya araçlarında kullanıcıların en fazla vakit geçirdikleri mecralar sosyal medya ya da sosyal ağlar olarak gösterilebilir. Bu ağları kullanan kullanıcıların, ön planda olma merakı, takipçi sayısının sürekli artırılması isteğinin yanında ‘görüntünün kutsanması’ teşhir toplumunun ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Sosyal ağlarda görünme ve takip edilme duygusunun oldukça fazla olması kullanıcıların somut hayattan kendilerini soyutlamalarına, yabancılaşmaya ve toplumsal duyarsızlaşma ile beraber somut insani ilişkilerin zayıflamasına neden olmaktadır.

İnternet kullanıcılarının bilhassa bankacılık ve sigortacılık alanları başta olmak üzere hesaplarının ele geçirilmesi, casus yazılımlar sebebiyle kişisel bilgilerinin çalınması ve siber zorbalıklar gibi riskler kullanıcıların karşılaştıkları olumsuzluklar olarak söylenebilir. Dünyanın her yerinde bu olumsuzlukların yaşanması, dünya risk toplumunun varlığını ve herkesin bu risklerle karşılaşma olasılığını göstermektedir.

Yeni medya araçlarını kullanan kullanıcıların internet bağımlılığı problemine çözüm getirmek için denetimli ve ihtiyaçları dâhilinde sınırlı olarak interneti kullanmaları gerekmektedir. Özellikle sosyal ağlarda olumsuz bir resim ya da içerik ile karşılaşması muhtemel olan çocukların, ebeveynlerinin kontrolü ve denetimiyle İnternet’te vakit geçirmeleri söz konusu olmalıdır. Aileler çocuklara interneti tamamen yasaklamanın yerine yönlendirmede ve bilinçlendirmede bulunmalıdır. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarına olumsuz yayınlar hakkında bilgi vermesi ve çocuklarının arkadaş çevresi hakkında bilgi sahibi olması internette karşılaşılması olası tehdit ve riskleri azaltmaya yardımcı olabilmektedir.

Yeni medya platformlarını kullanan kullanıcıların kişisel veri güvenliklerini korumak maksadıyla iletişim kurdukları ya da ihtiyaçlarını gidermek için irtibatla oldukları kişi, kurum ya da örgütlenmelerle ilgili öncesinde araştırma yapmaları ve

doğru bilgi verilip verilmediğine ilişkin olarak temkinli olmaları önemli bir husustur. Bunlara ilaveten, internet ortamlarında sıkça karşılaşılan nefret söyleminin bireyler tarafından ifade özgürlüğü şeklinde ele alınmaması ve bir suç olarak görülmesi mevcudiyetinin azalmasını mümkün kılabilir. İnternet dolandırıcılığını engellemek için ise devletler düzeyinde sanal para kanununun çıkartılması ya da kanuni düzenlemelerin yapılması ile yaptırımların belirlenmesi, kullanıcıların sanal varlık kontrollerini yapmasına imkân tanımakta ve internet dolandırıcılığının önüne geçilmesinde etkili bir yöntem olarak ifade edilmektedir.

Kaynakça

- Alkın, R. C. (2017). “Ulrich Beck’in risk toplumu kavramsallaştırması ekseninde toplumsal kontrolün dönüşümüne giriş denemesi”, *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), ss.35-54.
- Altunay, A. (2015). “Bir sosyalleşme aracı olarak yeni medya”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 9 (1), ss.410-428.
- Askeroğlu, E.D. ve Karakulakoğlu, S. E. (2019). “Geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş sürecinde değişen gazetecilik ‘yurttaş gazeteciliği’: kuşaklar üzerine bir araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(7), ss.508-536.
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2013). “İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), ss.46-57.
- Aydoğan, F. ve Kırık, A. M. (2012). “Alternatif olarak yeni medya”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, ss.58-69.
- Aytekin, Ç. ve Sütçü, C. S. (2012). “Yeni Medya ve Ağ Nesli: Türkiye Örneği”, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:3.
- Beck, U. (2005). *Siyasallığın İcadı*, (Çev. N. Ülner), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beck, U. (2011). *Risk Toplumunu: Başka Bir Modernliğe Doğru*, (Çev. K. Özdoğan ve B. Doğan), İstanbul: İthaki Yayınları
- Canbek, G. ve Sağiroğlu, Ş. (2007). “Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği”, *Politeknik Dergisi*, 10(1), ss.33-39.
- Castells, M. (2008). *Ağ Toplumunun Yükselişi*, (Çev. E. Kılıç), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Çuhacı, A. (2004). Ulrich Beck’in Risk Toplumu Kuramı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- Çuhacı, A. (2012). “Ulrich Beck’in Risk Toplumu Kuramı”, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(14), ss.129-157. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuosyoloji/issue/520/4741>.
- Ergüney, M. (2017). “İnternetin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklar Üzerindeki Etkileri Hakkında Bir Araştırma”, *Ulakbilge*, 5(17), ss.1917-1938.

- Esgin, A. (2013). “İmal Edilmiş Belirsizlikler Çağının Sosyolojik Yönelimi: Ulrich Beck ve Anthony Giddens Kaynaklı “Risk Toplumu” Tartışmaları”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(3), ss.683-696, ISSN: 1303-0094. (<http://jss.gantep.edu.tr>).
- Geray, H. (2001). *İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeyinde Yeni Medya Politikaları*, Ankara: Ütopya Yayınları
- Giddens, A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, İstanbul: Alfa Yayınları
- İspir, B. vd., (2013). *Dijital İletişim ve Yeni Medya*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Karaduman, S. (2019). “Yeni Medya Okuryazarlığı: Yeni Beceriler/Olanaklar/Riskler”, *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), ss.683-700.
- Kırık, A. M. (2017). “Yeni Medya Aracılığıyla Değişen İletişim Süreci: Sosyal Paylaşım Ağlarında Gençlerin Konumu”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), ss.230-261.
- Memiş, K. (2017). Ulrich Beck’in Risk Toplum Teorisi Bağlamında Güvenlik ve Özgürlük İkilemi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Özkan, A. (2016). Dijital Medya ve Çocuk: Sosyalleşmenin Yeni Boyutları, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Tezcan, M. (2017). “Çoklu Modernlikler Sosyolojisi ve Türkiye”, *Sosyoloji Konferansları Kuramsal Makaleler*, No: 55 (2017-1) ss.315-331.
- Tokatlı, M. (2016). “Yeni Medya’nın Geleneksel Medya ve Halkla İlişkiler Meslek Alanı Üzerine Etkileri”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (45), ss. 877-886.
- Topçu, S. (2018). “Çocuk ve Sanal Ortam”, *Kocatepe Tıp Dergisi*, 19: ss.27-33.
- Turancı, E. (2017). Risk iletişimi stratejileri açısından bilgi ve bilgi okuryazarlığı: sağlık haberlerine ve sağlık çalışanlarına yönelik bir araştırma. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.
- We are social ve hootsuite, 2020 Yılı Global Dijital Raporu. <https://www.fundalina.com/2020-yili-global-dijital-raporu/> adresinden erişildi.
- Yalçın, H. ve Duran, Z. (2017). “Çocukların iletişim araçları ve internet kullanma durumu ile aile-çocuk internet bağımlılık düzeyleri”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(23), ss.219-236.
- Yanık, A. (2016). “Yeni medya nedir ne değildir?”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), ss.898-910.
- Yüksel, S. (2020). “Eu kids online 2020” Anket Sonuçları. <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2020/02/28/eu-kids-online-2020-anket-sonuclari/>: adresinden erişildi.